

Ελληνική Γλώσσα (Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία)

Β΄ Τάξη Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου

Κείμενο 1

Διπλό πρόβλημα

Το κείμενο υπογράφει ο Πάσχος Μανδραβέλης και έχει δημοσιευτεί στην Καθημερινή στις 23.8.2020.

Με τα ψηφιακά fake news υπάρχουν δύο προβλήματα. Το πρώτο είναι ότι δεν ξέρουμε από πού κρατά η σκούφια τους, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να καταπολεμηθούν στην πηγή. Το δεύτερο συνίσταται στο γεγονός πως είναι τόσο πολλοί οι πομποί-αναμεταδότες τους, που είναι σχεδόν αδύνατον να ανασχεθούν. Στην εποχή της τυπογραφίας ήταν δακτυλοδεικτούμενες οι εφημερίδες-παραγωγοί ψευδών ειδήσεων και υπήρχε ο ανταγωνισμός των εκδοτών που ξεσκέπαζε ο ένας τα ανομήματα των άλλων. Στην περίπτωση του «θαυματουργού νερού του Καματερού», για παράδειγμα, υπήρχαν κάποιες εφημερίδες που διαλαλούσαν το θαύμα και πολλές άλλες που το κατακεραύνωναν ως απάτη. Ομοφωνία στην παραγωγή και διάδοση fake news στο σκληρό ανταγωνιστικό τοπίο των ΜΜΕ εμφανίζεται μόνο σε ό,τι αφορά τα αποκαλούμενα «εθνικά θέματα»: όχι μόνο στην Ελλάδα, όπως έδειξε και η περίπτωση του αμερικανοϊσπανικού πολέμου το 1898.

Υπάρχουν όμως και διαφορές. Οι παλιότερες μυθολογίες βασίζονταν σε ατελή γνώση. Οι άνθρωποι δεν ήξεραν το ηλεκτρικό φαινόμενο και για αυτό έφτιαξαν τον Δία, ώστε να εξηγήσουν τους κεραυνούς. Οι σημερινές μυθολογίες πηγάζουν από το γεγονός ότι οι άνθρωποι πνίγονται σε πληροφορίες, που δεν συναρθρώνονται σε κάποια θεωρία. Ισχύει αυτό που είχε πει ο Αμερικανός συγγραφέας Ισαάκ Ασίμοφ: «το πιο θλιβερό στοιχείο στη ζωή μας σήμερα είναι ότι η επιστήμη συλλέγει γνώση ταχύτερα από ό,τι η κοινωνία αποκτά σοφία».

Στο κενό μεταξύ πληροφορίας (που σήμερα η διάχυσή της είναι εκρηκτική) και συνάρθρωσής της σε λογικές θεωρητικές κατασκευές ανθούν οι θεωρίες συνωμοσίας. Αυτόν το καιρό κυκλοφορεί στα κοινωνικά δίκτυα ένα εκπληκτικό σκίτσο που απεικονίζει αυτό που έγραφε το 1934 ο T.S. Eliot «Πού είναι η σοφία που χάσαμε στη γνώση; Πού είναι η γνώση που χάσαμε στην πληροφορία;». Είναι η αποκαλούμενη «πυραμίδα DIKW» που ιεραρχεί τα δεδομένα, πληροφορία, γνώση, σοφία (data, information, knowledge, wisdom)

προσθέτοντας τις θεωρίες συνωμοσίας. Από τα ίδια δεδομένα μπορεί να καταλήξει κάποιος στη σοφία, αλλά και σε θεωρία συνωμοσίας.

Όπως οι μυθολογίες ήταν αβάσιμες και ατελείς θεωρίες εξήγησης του κόσμου, ίσως το ίδιο να συμβαίνει τώρα με την εξάπλωση των θεωριών συνωμοσίας. Ο κόσμος γίνεται εξαιρετικά πολύπλοκος για τον μέσο άνθρωπο και οι σύγχρονες μυθολογίες περί ισχυρών κέντρων που ελέγχουν τα πάντα δίνουν την παρηγοριά μιας κάποιας εξήγησης.

Κείμενο 2

Broken voice

Το ποίημα της Κούλας Αδαλόγλου έχει δημοσιευτεί στην ποιητική συλλογή με τίτλο «Διπλή άρθρωση» το 2009

Με ραγισμένη φωνή παίρνω τηλέφωνο σε αριθμούς

που δεν-αντι-στοι-χού-νε-σε-συ-νδρο-μη-τές, λένε.

Πληκτρολογώ μηνύματα που ένας σέρβερ out of order ακυρώνει.

Με ραγισμένη φωνή θρυμματίζω την κάμερα μιας πιθανής τηλεσυνομιλίας.

Ραγισμένη η φωνή μου

εισβάλλει σε αεροδρόμια και μετρό

μπερδεύει προορισμούς ανακατεύει διαδρομές

η ραγισμένη φωνή μου, μόνη,

μακριά από μένα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 περίπου λέξεις να παραθέσεις τους λόγους για τους οποίους, κατά τον συγγραφέα του Κειμένου 1, επικρατούν στην εποχή μας διάφορες θεωρίες συνωμοσίας.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται νοηματικά η πρώτη με τη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 ο αρθρογράφος επιλέγει σε αρκετά σημεία ένα πιο απλό λεξιλόγιο, το οποίο ταιριάζει περισσότερο σε προφορικό παρά σε γραπτό λόγο. Να εντοπίσεις τέσσερις λέξεις ή φράσεις με τα παραπάνω χαρακτηριστικά (μονάδες 8) και να αιτιολογήσεις την επιλογή του με κριτήριο το θέμα στο οποίο αναφέρεται (μονάδες 4) και το κοινό στο οποίο απευθύνεται (μονάδες 3)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ποια συναισθηματική κατάσταση φαίνεται ότι βρίσκεται το ποιητικό υποκείμενο και γιατί; Ποιες σκέψεις σου δημιουργούνται για τον τρόπο που πραγματοποιείται, αλλά και για την ουσία της επικοινωνίας σήμερα διαβάζοντας το Κείμενο 2; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 80-200 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15